

Тақризи

роҳбари илмӣ ба таҳқиқи диссертатсионии Ҷамшедзода Фароғат Ҷамшед дар мавзӯи «Хусусиятҳои шинос намудани кӯдакони синни томактабӣ бо фарҳанги миллий ва анъанаҳои мардумӣ тавассути фаъолиятҳои эҷодӣ», ки барои дарёфти дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои педагога аз рӯи ихтисоси 5.3.2. Назария ва методика таълиму тарбияи томактабӣ (педагогикаи томактабӣ) пешниҳод шудааст.

Ҷамшедзода Фароғат Ҷамшед ба ҳайси унвонҷӯ дар кафедраи педагогика, психология ва методикаи тарбияи томактабии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни ба корҳои илмӣ тадқиқотӣ машғул гардида, ҳамчун мутахассиси соҳибтаҷриба дар соҳаи томактабӣ фаъолият намудааст, аини замон роҳбарии муассисаи томактабии рақами 59-и шаҳри Душанберо ба ўҳда дорад.

Рисолаи номзадӣ, ки ба омӯзиши хусусиятҳои шинос намудани кӯдакони синни калони томактабӣ бо фарҳанги миллии мардуми тоҷик тавассути ҷалби онҳо ба санъати тасвирӣ бахшида шудааст, гуногунҷабҳагӣ ва беназирии равишҳои истифодашударо нишон медиҳад. Воситаҳо ва шаклҳои гуногуни шинос намудан бо фарҳанги миллий ва арзиши фарҳанги мардумӣ ба рушди эҳсоси ватандӯстӣ мусоидат мекунад.

Шинос намудани кӯдакони синни томактабӣ бо фарҳанг, анъанаҳо ва арзишҳои мардумӣ тадриҷан ба қисми муҳими раванди таълим табдил ёфта истодааст, ки инро афзоиши тавачҷӯҳои кӯдакони синни томактабӣ ба унсурҳои алоҳидаи фарҳанги мардумӣ, аз қабилӣ либоси миллии чакан, санъати ороишӣ, интиҳоби нақшҳои гулдӯзӣ ва дигар намудҳои санъат ҳунаро ба назар мерасад.

Мубрамати кор бо зарурати муайян ва татбиқи амалии равишҳои педагогӣ, ки ташаккули муносибати эҳтиромона ва эҳсосӣ-арзиширо нисбат ба фарҳанги миллий ва сарвати фарҳангии халқ дар кӯдакон таъмин мекунад, муайян карда мешавад.

Қобили зикр аст, ки фарҳанги миллии мардуми тоҷик, ки арзишмандтарин анъанаҳо ва расму оинҳоро дар бар мегирад, дар санъат инъикос ёфтааст. Тибқи анъанаҳои тоҷикӣ, аввалин шиносоии кӯдак бо фарҳанг дар оила сурат мегирад, ки дар натиҷа ба дониши онҳо таъсири хос мерасонад.

Мақсади тадқиқот аз ҷиҳати назариявӣ асоснок кардан, таҳия намудан ва гузаронидани озмоиши таҷрибавии шароитҳои педагогӣ барои шинос кардани кӯдакони синни калони томактабӣ бо фарҳанги миллий ва анъанаҳои

мардумӣ тавассути фаъолиятҳои эҷодӣ (расмкашӣ, гулмонӣ, суробсозӣ, тартибдиҳӣ ва меҳнати дастӣ, мусикӣ, бозиҳо ва ғайра) ба шумор меравад.

Диссертант барои амали намудани ҳалли вазифаҳо барномаи кори «Нақшҳои ороишӣ. Ҷаҳони аҷоибӣ рангҳо», барои асоснок кардани самаранокии шароити педагогӣ амсилаи педагогии педагогии «Нақшҳо ва ороишҳои ороишӣ дар муассисаҳои томактабӣ»-ро таҳия намуда, оиди шинос намудан бо фарҳангӣ миллий ва санъати мардумӣ, бо ба назар гирифтани хусусиятҳои синну солии кӯдакони томактабӣ дастури методӣ ва маводи дидактикӣ-чопии «Нақшу нигори ороишӣ дар муассисаҳои томактабӣ» ва маводи дидактикии чопии «Яку дую сею чор, ба ранг кардан ман тайёр!»-ро таҳия намуда, барои истифода ба мутахассисони соҳаи томактабӣ пешниҳод намудааст.

Маводҳои назариявӣ ва амалии таҳқиқот, тавсияҳои методологӣ ва васоити таълимиро оид ба тарбияи этникӣ-фарҳангии кӯдакони синни томактабӣ мавриди истифода қарор дода шаванд.

Навгони илмӣ қор аз он иборат аст, ки унвонҷӯ мундариҷаи мафҳуми шинос намудани кӯдакони синни томактабӣ бо фарҳанги миллий ва анъанаҳои мардумӣ тавассути фаъолиятҳои эҷодиро муайян намуда, шароитҳои педагогии шинос кардани кӯдакони синни томактабӣ бо фарҳанги миллиро аз ҷиҳати назариявӣ асоснок карда, меъёрҳо ва нишондиҳандаҳои сатҳи инкишофи шавқмандии кӯдакони синни калони томактабӣ ба фарҳанги миллии тоҷикӣ ва анъанаҳои мардумиро муайян намудааст.

Аҳамияти таҳқиқот бо зарурати ҳифзи мероси таърихӣ ва фарҳангии халқи тоҷик, таъмини пайвастагии байни наслҳо ва ёфтани роҳҳои муассири педагогӣ барои ворид кардани мундариҷаи этникӣ-фарҳангӣ ба раванди таълими томактабӣ алоқаманд аст. Фаъолиятҳои эҷодии кӯдакон яке аз воситаҳои самараноктарини чунин фарогирӣ ҳисобида мешаванд.

Далелҳо ва натиҷаҳои қисми таҷрибавӣ дар таҳқиқот пешниҳодшуда дар соҳаи таҳсилоти томактабӣ аҳамияти амалии баланд доранд.

Ҷамшедзода Фароғат Ҷамшед таҳқиқоти ҷамаҷонибаи ҷанбаҳои мавҷудаи маориф ва шиносшавӣ бо фарҳанги тоҷикиро анҷом додааст. Равишҳои мавҷуда ба тарбияи ватандӯстӣ баррасӣ ва равишҳои навро пешниҳод кардааст, ки ба рушди дониш дар бораи фарҳанги тоҷик таъсир мерасонанд.

Таҳлили асарҳои педагогҳо, равишшиносон ва дигар олимони, ки дар ин мақола пешниҳод шудаанд, саривақтии ҳалли ин масъаларо нишон медиҳад. Дар рисола нақшҳои миллий ба таври намоён инъикос ёфтаанд ва хусусияти беназири ин усулро барои шинос кардани кӯдакон бо нақшҳо ва ороишҳо нишон медиҳанд.

Дар ин таҳқиқот шаклҳо, ақидаҳо ва равишҳои калидӣ, ки ба азхудкунии самараноки дониш дар бораи фарҳанги ватании кӯдакон ва тарбияи муҳаббат ба расму оинҳои мардумӣ, адабиёт ва санъат таъсир мерасонанд, бомуваффақият муайян карда шуданд. Роҳи муносибтарини ташкил ва татбиқи фаъолиятҳои гуногун муайян карда шуд. Натиҷаҳо нишон доданд, ки санъат ва ҳунарҳо фаъолияти муҳим барои шинос кардани кӯдакон бо анъанаҳо ва расму оинҳои мардуми тоҷик мебошанд.

Арзиши илмӣ ин таҳқиқот дар шароитҳои педагогӣ, меъёрҳо ва нишондиҳандаҳои сатҳи рушди тавачҷӯх ба фарҳанги миллӣ инъикос ёфтааст.

Аҳамияти амалии таҳқиқот дар он аст, ки шароит, усулҳо ва шаклҳои педагогии таҳияшуда ва санҷидашударо метавон дар фаъолияти омӯзгорони муассисаҳои томактабӣ, мутахассисони системаи таҳсилоти иловагӣ, инчунин дар раванди тақмили ихтисоси касбии кормандони муассисаҳои таълимии томактабӣ истифода бурд.

Дар муқаддима аҳамияти мавзӯи интихобшуда таъкид шудааст, вазъи кунунии он таҳлил карда шудааст ва ҳадаф, объект, мавзӯ ва фарзияи таҳқиқот ташаккул ёфтааст. Таъкид ба навоварии илмӣ, инчунин аҳамияти назариявӣ ва амалии кор равона карда шудааст. Марҳилаҳои таҳқиқот муфассал тавсиф шудаанд, нуктаҳои калидии ҷимояшаванда қайд карда шудаанд ва санҷиш ва татбиқи натиҷаҳои бадастовардашуда баррасӣ шудаанд.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии кор тавсиф карда мешавад. Асосҳои методологии таҳқиқот, усулҳои тадқиқоти илмӣ ва нуктаҳои асосии ҷимоя пешниҳод карда мешаванд.

Дар муқаддима ба аҳамияти фарҳанги миллӣ ва анъанаҳои мардумӣ дар таълиму тарбияи кӯдакони синни томактабӣ диққати махсус дода шудааст.

Дар боби аввал **“Асосҳои назариявӣ ва методологии шинос кардани кӯдакони синни калони томактабӣ бо фарҳанги миллӣ ва анъанаҳои мардумӣ”** таҳлили васеи истилоҳот ва мафҳумҳои истифодашуда оварда шудааст, ки робитаҳои байниҳамдигарӣ ва мавқеи онҳоро дар низоми таҳсилоти томактабӣ нишон медиҳад.

Дар ин таҳқиқот таъсири фарҳанг ба рушди шуур ва потенциали эҷодии кӯдакони синни томактабӣ мавриди таҳлил қарор мегирад, таҳлили назариявии фарҳанги миллӣ ҳамчун як сохтори таърихӣ ва нисбатан мураккаб нишон дода шудааст, ки дар тӯли якчанд асрҳо инкишоф ёфтааст.

Дар ин боб, муаллиф зарурати ба назар гирифтани имкониятҳои синну солии кӯдакони синни томактабиро, ки барои ташкили раванди шиносоии онҳо бо фарҳанги миллӣ заруранд, таъкид мекунад.

Таваҷҷӯҳи махсус ба фаъолиятҳои бозӣ ҳамчун омили асосии рушди малакаҳои эҷодӣ, завқи эстетикӣ, хислатҳои ахлоқӣ ва эҳтиром ба мероси фарҳангии мардуми худ зоҳир карда мешавад.

Ба гуфтаи муаллиф, робитаи байни дарки бадеӣ ва равандҳои маърифатӣ ба кӯдакони синни томақтабӣ имкон медиҳад, ки робитаҳои тасвирӣ ва ассотсиативиро барқарор кунанд, ки ин ҳангоми азхуд кардани ороишҳои миллӣ махсусан муҳим аст.

Дар ин таҳқиқот асосҳои назариявӣ ва методологии истифодаи эҷодкорӣ барои шинос кардани кӯдакони синни томақтабӣ бо фарҳанг ва анъанаҳои миллӣ омӯхта мешаванд. Дар ин таҳқиқот муаллим ҳамчун ташкилкунандаи муҳити рушдбанда, ки дар он вазифаҳои эҷодкории бадеӣ тавассути расмкашӣ, суробсозӣ, гулмонӣ, мусикӣ, ҳаракат ва фаъолиятҳои ороишӣ омӯхта мешаванд, баррасӣ мешавад.

Маводҳои назариявии боби аввал ба мо имкон доданд, ки муқаррар кунем, ки фаъолияти эҷодӣ метавонад яке аз воситаҳои муассиртарини шинос кардани кӯдакони синни томақтабӣ бо фарҳанги миллӣ ва анъанаҳои мардумӣ бошад.

Боби дуюм «Ҷанбаҳои раванӣ ва педагогии шинос кардани кӯдакони синни калони томақтабӣ бо фарҳанги миллӣ ва анъанаҳои мардумӣ тавассути фаъолияти эҷодӣ» ба ошкор кардани имкониятҳои тарбиявии арзишҳои миллӣ, шароити педагогии ташаккули ғояҳои этникӣ-фарҳангӣ, инчунин шаклҳо, усулҳо ва воситаҳои ташкили фаъолиятҳои эҷодӣ бо самти миллӣ-фарҳангӣ бахшида шудааст.

Нақши мероси фарҳангии тоҷикон дар ташаккули хувияти миллӣ, эҳсосоти ахлоқӣ, муносибатҳои эмотсионалӣ ва рафтори иҷтимоии кӯдакон таҳлил карда мешавад. Имконияти тарбиявии идҳои миллӣ омӯхта мешавад. Ба нақши оила диққат дода мешавад: анъанаҳои оилавӣ, ғолклор, қиссаҳои муштираки наслҳои калонсол, идҳо ва фаъолиятҳои муштираки эҷодӣ дар кӯдакон эҳсоси пайвастагӣ ва мансубият ба фарҳанги худро бедор мекунанд.

Таваҷҷӯҳи махсус ба категорияи «шароити педагогӣ» равона карда шудааст, ки дар робита ба он дар рисола ҳашт шартҳои асосии педагогии ташаккули ғояҳои этникӣ-фарҳангӣ дар кӯдакони синни томақтабӣ муайян карда шудааст.

Намунаҳои ороишоти миллӣ оварда шудаанд ва роҳҳои истифодаи онҳо дар фаъолиятҳои тасвирии кӯдакони синни томақтабӣ баррасӣ шудаанд.

Дар боби сеюм «Корҳои таҷрибавӣ оид ба шинос кардани кӯдакони синни калони томақтабӣ бо фарҳанги миллӣ тавассути фаъолияти эҷодӣ» хусусияти бисёрҷонибаи ин раванд, ки равиши доимии таҷрибавӣ ва навсозии технологияҳо, усулҳо ва шаклҳои ташкилиро талаб мекунанд, қайд

карда шудааст. Технологияҳои нави истифодашуда имкон доданд, ки натиҷаҳои нави тадқиқотӣ ба даст оварда шаванд. Натиҷаҳои пешниҳодшуда аз марҳилаҳои муайянкунӣ, ташаккули ҳамаҷонибаи раванди ташаккули донишро фароҳам оварданд.

Методологияи тадқиқоти пешниҳодшуда, натиҷаҳои таҳлили сотсиологӣ ва таълими амалӣ оид ба тарбия ва таълими кӯдакони синни томактабӣ бори дигар имконоти равиши дуруст интихобшударо тасдиқ мекунад.

Иштироки шахсии муаллиф дар ба даст овардани натиҷаҳои илмӣ дар рисола ва асарҳои нашршуда пешниҳодшуда дар таҳияи назариявии ғояҳои асосӣ ва рушди технологияи тадқиқотӣ инъикос ёфтааст.

Мубокирати диссертатсия бо шиносномаи ихтисоси илмӣ. Мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба бандҳои зерини шиносномаи ихтисоси илмӣ 5.3.2.-Назария ва методика таълими тарбияи томактабӣ (Педагогикаи томактабӣ): аз он ҷумла, ба банди 4.1. - Назария, методика ва методологияи таҳқиқи масъалаҳои тарбия, таълим ва инкишофи кӯдакони синни томактабӣ; асосҳои психологӣ-педагогӣ ва хусусиятҳои ташаккули шахсияти кӯдак аз рӯзи таваллуд то давраи гузариш ба зинаи таҳсилоти ибтидоӣ; банди 4.3. - Махсусияти ҳамкории ниҳодҳои иҷтимоӣ вобаста ба таълими тарбияи кӯдакони синну соли томактабӣ; банди 4.6.

- Коркарди барномаҳои аз ҷиҳати илмӣ асосноки тарбия ва таълими кӯдакон мувофиқ ба мазмуни фаъолияти педагогӣ ва давраҳои гуногуни синну соли мувофиқ мебошад.

Натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар 15 номгӯй интишороти муаллиф инъикос ёфтаанд, ки аз онҳо 3 номгӯй дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 9 номгӯй дар маҷмауи маводи конференсияҳо, 3 номгӯй дастурҳои методӣ ба таъбиқ расидаанд.

Дар раванди тадқиқот Ҷамшедзода Фароғат Ҷамшед бо масъулияти баланд муносибат намуда, худро ҳамчун муҳаққиқи фаъол, масъулиятшинос ва ҷуянда дар самти илм нишон дода, қобилияти мустақилона таҳлил намудани маводҳои гуногуни илмӣ, таҳлил намудани пешниҳод намудани натиҷаҳои тадқиқотро дорост. Диссертант дар омода намудани таҳияи мақолаҳои илмӣ, дастурҳои методӣ барои мутахассисони соҳаи томактабӣ саҳм гузошта, ҳангоми таҳияи онҳо натиҷаҳои корҳои таҷрибавӣ ба назар гирифта шудаанд. Дар чорабиниҳои илмӣ-амалӣ, конференсияҳо, муҳокимаҳои илмӣ, семинарҳо иштирок намуда, натиҷаҳои кори илмӣ худро муаррифӣ кардааст.

Чамшедзода Фароғат Чамшед инсони хоксор, масъулиятшинос, меҳнатдӯст ва соҳибмаърифат ба шумор рафта, ба касби интихоб намудаи худ бо садоқат ва муҳаббат муносибат намуда, пайваста барои баланд бардоштани сифати таълим ва тарбия дар муассисаҳои томактабӣ кӯшиш ба харч медиҳад.

Хулоса, Чамшедзода Фароғат Чамшед дар мавзӯи «Хусусиятҳои шинос намудани кӯдакони синни томактабӣ бо фарҳанги миллий ва анъанаҳои мардумӣ тавассути фаъолиятҳои эҷодӣ», 5.3.2.- Назария ва методика таълиму тарбияи томактабӣ (Педагогикаи томактабӣ) тавсия мегардад.

Рохбари илмӣ:

номзади илмҳои педагогӣ, омӯзгори кафедраи
методикаи таълими фан дар
муассисаҳои томактабӣ, ибтидоӣ ва миёнаи умумӣ
филиали муассисаи “Донишкадаи давлатии
ҷумҳуриявии тақмили ихтисос ва бозомӯзии
кормандони соҳаи маориф”
дар шаҳри Душанбе

Курбонова Г.А.

Суроға: 734061, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе,
Кӯчаи Н.Қарабоев 63/3 “Б”, хонаи 30
Тел.: Моб.: +992 915-27 -22-21.
Имзои Курбонова Г.А-ро тасдиқ менамоям.

Мудири шуъбаи кадрҳои ФМДДҶТИБКСМ
дар шаҳри Душанбе

Валиева Т.

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе,
кӯчаи М.Турсунзода 8а.
31.08.2026 с.